

Відзив

на автореферат дисертації Абрамович Руслани Миколаївни "Принцип незворотності дії закону в часі: еволюція, стан та перспективи вдосконалення його застосування в Україні", поданої до публічного захисту на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.01 - теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень.

В авторефераті Р. М. Абрамович насамперед звертає на себе особливу увагу фундаментальність для правознавства досліджуваної дисертанткою проблематики та не надумана актуальність її для вітчизняної теорії і практики права на сучасному етапі. Визначеність, передбачуваність, стабільність права, незворотність його принципів роблять право у європейській традиції його розуміння одним із найфундаментальніших цивілізаційних надбань, безальтернативним інструментом забезпечення суспільного прогресу, гідного буття кожної людини. Загальновідомо, що український соціум по великому рахунку тільки набуває власного практичного досвіду цивілізованого правового регулювання суспільних відносин, здійснення принципу верховенства права. Для реальних успіхів у цьому процесі дійсно необхідне національне переосмислення одного з найфундаментальніших всезагальних принципів права, насамперед позитивного права - принципу незворотності дії закону в часі. Кожна історична епоха, кожна людська цивілізація по-своєму прочитує його, вкладає у нього свій зміст. Не може тут бути винятком й українська пострадянська цивілізація.

Звернення Р. М. Абрамович у своїй кваліфікаційній роботі до безсумнівно особливо складної, справді загальнотеоретичної, більше того - філософсько-правової проблематики заслуговує на позитивну оцінку ще й тому, що зазвичай величезна більшість вітчизняних теоретиків права і навіть філософів права намагаються обійти своєю увагою розгляд найскладніших світоглядних питань юридичної науки. Обрання Р. М. Абрамович цієї проблеми у якості теми своєї кандидатської дисертації є вчинком сміливим і водночас відповідальним. Відчувається у цьому і мудра порада та впевнена рука наукового керівника дисертантки.

Достатньо продумана архітектоніка дисертаційного дослідження Р. М. Абрамович. Вона дозволяє розкрити сформульовану у вступі роботи мету та виконати основні завдання, обрані дисертанткою. Ще більше слугує розкриттю теми дисертації використана її авторкою джерельна база дослідження. До певної міри вона є нетрадиційною для вітчизняного правознавства, яке ще не позбулося надмірного позитивістського крену. Серед джерел дисертації можна побачити навіть Біблію та Коран, які увібрали в себе одні з фундаментальніших світоглядних матриць, архетипів світосприйняття та розуміння соціуму, а також права.

Не випадково авторці вдалося сформулювати цілу низку нових наукових узагальнень, оцінок, пропозицій та висновків, справедливо винесених нею на публічний захист. Водночас окремі положення наукової новизни, особливо положення 1, 2, 3 і 5, що винесені на захист вперше, хибують їх декларативним характером, а не прямим, як того вимагається, викладом. Тим більше, що в подальшому в авторефераті ці положення розкриваються змістовно.

Особливо цікавим є аналіз дисертанткою нормативного закріплення незворотності дії закону в часі у добу Античності, його еволюція в Середньовіччя та в Новий час, переростання нормативного закріплення незворотності дії закону в часі у Новітній період європейської цивілізації у принцип права. Заслуговує на увагу комплексне дослідження дисертанткою принципу незворотності дії закону в часі на сучасному етапі, починаючи із середини XX століття, коли відбувся у європейському праворозумінні та правопізнанні антропний поворот.

Більшість положень, узагальнень, оцінок та висновків автореферату дисертації Р. М. Абрамович достовірні, достатньо обґрунтовані, логічно вписуються у цілісну авторську концепцію тлумачення принципу незворотності дії закону в часі.

Водночас не позбавлений, на нашу думку, автореферат Р. М. Абрамович і окремих дискусійних, недостатньо обґрунтованих і навіть суперечливих положень.

До таких положень передусім належить твердження дисертантки, що "ідея незворотності на європейському континенті" "послужила правовою опорою систематизації нормативних документів римськими юристами" (с. 6).

На сторінках 10 та 13 автореферату Р. М. Абрамович характеризує принцип незворотності дії закону в часі як "надприродний" і в той же час на тій же стор. 13 вона називає його "природно-правовим".

На стор. 13 автореферату дисертантка стверджує, що "Нюрнберзький процес відкрив нове розуміння [цього] принципу", але не зазначає, в чому саме квінтесенція цієї новизни.

Нарешті досліджуючи судову практику, особливо вітчизняну, застосування принципу незворотності дії закону в часі, дисертантка справедливо оцінює її як недосконалу, надто догматичну за аргументацією, "яка не опирається на глибинне розуміння сутності та призначення принципу незворотності дії закону в часі" (с. 15). Для позитивних зрушень у його застосуванні, на думку дисертантки, необхідні істотні зміни у стилі юридичного мислення суддів, що ґрунтується на вимогах верховенства права (с. 15).

Дозволимо собі не погодитись з даною думкою дисертантки та оцінити цю її пропозицію як косметичний захід, який дійсних причин явища та його самого не усуває, але може тільки дещо приховувати. Для цього насправді потрібний коперніканський переворот у правосвідомості усього соціуму і лише тоді судді будуть змушені вдатися не тільки до європейського

праворозуміння в цілому, але й до такого ж тлумачення принципу незворотності дії закону в часі.

Водночас висловлені нами міркування самі є до певної міри дискусійними та не знижують істотно в цілому високий науковий рівень дисертаційного дослідження Р. М. Абрамович.

Грунтовний аналіз автореферату дисертації Р. М. Абрамович "Принцип незворотності дії закону в часі: еволюція, стан та перспективи вдосконалення його застосування в Україні" переконує, що вона повністю відповідає вимогам пункту 11 "Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника" від 24 липня 2013 року № 567, затвердженого Кабінетом Міністрів України, а її авторка, Абрамович Руслана Миколаївна, заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.01.

Доктор юридичних наук, доцент,
зав. кафедрою публічного права
юридичного факультету
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

Р. О. Гаврилюк

Підпис *Гаврилюк Р.О.* - засвідчую
Начальник відділу кадрів Чернівецького
національного університету
імені Юрія Федьковича
Гаврилюк Р.О.
" 04 " 09 2009

